

کودک و کودکی در آثار مولوی

لیلا حسن زاده

کودک و کودکی از مباحثی است که در سال‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران، روان‌شناسان و جامعه‌شناسان را در سطوح بین‌المللی و داخلی به خود جلب کرده است. همان‌گونه که در پیش‌گفتار این کتاب آمده، نقش دوران کودکی در ساختار زوایای شخصیت و اندیشه‌های دوران بزرگسالی انکار ناپذیر است و وجود شرایط مناسب، آزادی، حمایت و راهنمایی‌های درست و صمیمانه، داشتن الگوی خوب و... متضمن رشد سالم و شکوفا شدن جوانه‌های معرفت در کودک می‌شود. در این‌جا ضمن گفتن دست‌میرزاد به نویسنده‌ی کتاب، به معرفی این اثر می‌پردازیم.

کودک و کودکی کتابی است از ناصر کرمانی که از سوی انتشارات ترفند، در شمارگان ۱۵۰۰ نسخه در ۲۰۰ صفحه به چاپ رسیده است. نویسنده، محتوای کتاب را به هفت بخش تقسیم کرده است و با آوردن شواهدی از داستان‌هایی که در اشعار مولانا به کار رفته، به توضیح آن مبحث می‌پردازد.

بخش اول: نگاهی به زندگی و شخصیت مولانا

به نظر می‌رسد نویسنده‌ی کتاب معتقد است شناخت گوشه‌هایی از زندگی مولانا تا حدودی ما را با جان‌مایه‌ها و مفاهیم شعر او آشنا می‌کند. همین امر سبب شده است که نویسنده در این بخش به ذکر و توضیح عنوان‌هایی چون تولد مولانا، مادر و پدر مولانا، محیط خانگی سلطان العلماء، دیدن صورت‌های غیبی، عروج روحانی، مکتب، هجرت، دیدار با عطار، طلوع شمس و... بپردازد.

بخش دوم: ذکر داستان‌هایی از کودکی چند تن از پیامبران

در این بخش نویسنده با آوردن داستان‌هایی از کودکی پیامبرانی که در اشعار مولانا به آن‌ها اشاره شده است، قصد به تصویر کشیدن مفاهیمی را دارد که در بطن و حقیقت قصه‌ها نهفته است و همگام با مولانا بیان می‌کند که صورت ظاهر حکایت چندان اهمیتی ندارد و در ورای ظاهر اکثر قصه‌ها باید سر معنی را جست. برای مثال حکایتی زیبا از کودکی حضرت محمد (ص) ذکر شده است که مولانا محوری‌ترین موضوع داستان را که همانا عنایات خاصی پروردگار در حق کاروان سالار قافله‌ی عشق است به زیباترین شیوه بیان می‌کند و در داستان کودکی حضرت یوسف (ع)، که این قصه در قرآن به احسن القصص معروف است، سوز و گدازی خاص را به خواننده القا می‌کند که در بردارنده‌ی لطایف عرفانی بلندی است. داستان تولد حضرت موسی (ع) که بیان‌کننده‌ی تسلط تقدیر بر تدبیر انسان است به زیباترین شکل تصویر شده است. راز محبوبیت مخصوص حضرت موسی (ع) نزد خداوند که این داستان به این ترتیب که مولانا آن را بیان داشته است در سرگذشت موسی (ع) نیست. ظاهراً او برای بیان رابطه‌ی مومن با پروردگار، پرداختن چنین حکایتی را مناسب دیده است.

بخش سوم: تمثیل گونه‌هایی از کودکان که مولانا از آن‌ها برای تفهیم آرای عرفانی خود استفاده کرده

است

در این بخش مفاهیمی چون: دل، عشق، وجود انسان، پاداش، تاثیر گریستن در راه خدا برای انسان، چشم‌جان، بلوغ واقعی و رهایی از نفس، فقر و مذمت حرص بیان شده است و کرمانی با توضیح مفاهیم ذکر شده و آوردن داستان‌هایی به کار رفته در اشعار

نام کتاب: کودک و کودکی در آثار مولوی
نویسنده: ناصر کرمانی
ناشر: ترفند
نوبت چاپ: نخست ۱۳۸۸
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه
تعداد صفحات: ۲۰۰ صفحه
قیمت: ۲۵۰۰ تومان

مولانا به خوبی نشان می‌دهد که مولانا برای فهم آرای عرفانی خود از داستان‌هایی استفاده کرده است که کودکان در آن نقش داشته‌اند و از قهرمانان داستان بوده‌اند. برای مثال در بیان آن که تدریج یکی از سنت‌های خداوند در آفرینش هستی است، مولانا پس از آن که مثال‌های متفاوتی از جمله ظاهر شدن ماه به تدریج از هلال تا بدر و جوشش تدریجی دیگ می‌آورد، به این سؤال که: «خلقت طفل از چه اندر نه مه است؟» پاسخ می‌گوید و علت را در پیروی از قانون «تدریج» بیان می‌دارد و در ابیات بعدی به سرزنش مدعیان خام که می‌خواهند در حال، به مقام شیخی دست یابند می‌پردازد و آنان را به بوت‌هی کدو، مانند می‌کند که در چند روز شاخ و برگ عظیم بر می‌آورند به اندازه‌ی یک درخت تناور، اما پایداری و حاصلش ناچیز است و توان ایستایی بر پای خود ندارد، پس بر دیوار تکیه می‌کند و یا بر درختان تناور می‌پیچد.

بخش چهارم: داستان‌هایی که قهرمانان آنان کودکان اند

در این بخش عناوینی تحت عنوان شهادت دادن کودک دو ماهه به رسالت پیامبر اسلام، کمال و جمال، طفلی که نمرود شد، دژ هوش ربا، طفل سخن‌گو در آتش، معلم و پوستین، معلم و کودکان مکتبی و... آمده است که در پایان هر داستان، تحلیل و نتیجه‌ی داستان‌ها نیز ذکر شده است و نشانگر آن است که مولانا از مخاطب خود می‌خواهد تا پوسته‌ی ظاهری داستان‌ها را شکافته و به حقیقت و لایه‌های درونی داستان‌ها پی ببرند.

بخش پنجم: قدرت تجسم و صورت‌گری مولانا

در این بخش نویسنده به ذکر مطالبی درباره‌ی دامنه‌ی تخیل مولانا، دقت و ظرافت بیان او، کاربرد بهترین الفاظ، نقش اسم صوت‌ها و الفاظ کودکانه و تصویرگری شگرف از ابراز اشتیاق او بیان می‌دارد و درباره‌ی جان بی‌قرار مولانا صحبت می‌کند که سبب پویایی، سرشاری از عاطفه، عشق و حیات در اشعارش می‌شود.

بخش ششم: گذری بر اندیشه‌های اجتماعی، تربیتی مولانا

این بخش نشان می‌دهد که مولانا نسبت به امور اجتماع و خانواده بی‌اهمیت نیست و در این راستا اهمیتی جدی می‌ورزد. اهتمام مولانا به امور اجتماع و خانواده، چگونه تربیت کردن، نقش تشویق و تنبیه در تربیت از نظر او و تربیت دینی در این بخش توضیح داده شده است.

بخش هفتم: دریافت روان‌شناسی کودک از اندیشه‌های مولانا

تخیل در کودک، ترس، بازی، تمیز در کودکان، کودکان سرآمد و غفلت از جمله عناوینی است که در این بخش مطرح می‌شود و نویسنده با آوردن شواهدی از اشعار و دیگر کتب مولانا به شرح و توضیح این موارد پرداخته است.

در پایان آن که؛ چنین کتابی با محتوای کودک و کودکی، به خواننده و مخاطب خود امکان آشنایی با داستان‌های مولانا و پیام به کار رفته در آن‌ها را می‌دهد. نویسنده در این کتاب از منابع دسته اول استفاده کرده است و آوردن شواهد از کتب مختلف مولانا به هنگام بیان مطالب گوناگون، بسیار قابل توجه می‌باشد.